

برآورد آثار درآمدی تغییرات میزان تعرفه‌ها بر درآمدهای گمرکی دولت در سال ۱۳۸۳

علی زاهدطلبان

(فوق‌لیسانس اقتصاد، دفتر نمایندگی نام‌الاختیار تجاری وزارت بازرگانی)

در آورده است. از این رو، اطلاع از میزان حمایت از یک محصول معین مستلزم اطلاع از میزان تعرفه آن محصول است؛ در عین حال، میانگین میزان تعرفه‌ها در هر یک از بخش‌ها (کشاورزی، صنعت) و رشته‌های صنعتی و تولیدی، معیاری عمومی برای ارزیابی میزان حمایت از هر یک از بخش‌ها و رشته‌های مذکور بدست می‌دهد که عموماً در مقایسه تطبیقی وضع و الگوی حمایتی بخش‌های مشابه کشورهای مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد. همچنین میانگین کلی میزان تعرفه‌ها در

مقیاس ملی، از شاخص‌های پر استفاده در بررسی‌های تطبیقی بین کشورهاست که در اغلب جداول آماری نهادها و سازمان‌های بین‌المللی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

روش‌های محاسبه انواع میزان میانگین تعرفه‌ها

به‌طور کلی میانگین تعرفه‌ها به دو روش ساده (که به روش حسابی نیز معروف است) و روش موزون قابل محاسبه است. در روش میانگین حسابی یا ساده، جمع کل مقادیر میزان تعرفه‌ها بر کل تعداد خطوط تعرفه‌ای تقسیم می‌شود؛ حاصل آن میزان میانگین ساده تعرفه‌ها در یک کشور را

این مقاله، ضمن مروری بر تغییر و تحولات صورت گرفته در میزان تعرفه‌ها، آثار تغییرات تعرفه‌ای بر درآمدهای گمرکی دولت را برآورد کرده و بر مبنای نتایج کمی به این نتیجه می‌رسد که به رغم کاهش میزان متوسط تعرفه‌ها از ۳۰/۸ درصد در سال ۱۳۸۲ به ۲۲/۶ درصد در سال ۱۳۸۳، درآمدهای گمرکی دولت نه تنها کاهش نیافته بلکه افزایش نیز داشته است.

اهمیت میانگین نرخ‌های تعرفه

میانگین میزان تعرفه‌ها یکی از شاخص‌های مهم دسترسی به بازار است که در ارزیابی موانع تعرفه‌ای هر کشور مورد استفاده قرار می‌گیرد. توجه به این شاخص در بررسی میزان دسترسی به بازار در یک کشور از آن رو حائز اهمیت است که در نظام تجاری چند جانبه تمامی اشکال حمایتی از تولید داخلی - از جمله حمایت‌های غیر تعرفه‌ای پیشین - از طریق بکارگیری سازوکار «تعرفه سازی»، تبدیل به معادل‌های تعرفه‌ای شده و تعرفه را به تنها ابزار مجاز حمایت از تولید داخلی

بدست می‌دهد. در روش میانگین موزون، سهم هریک از خطوط تعرفه‌ای از کل واردات کشور محاسبه و در میزان تعرفه مربوطه ضرب می‌شود؛ حاصل آن میزان میانگین موزون هریک از اقلام تعرفه را نشان می‌دهد و از جمع میزان میانگین موزون هریک از اقلام تعرفه، میانگین موزون کلی و یا ملی بدست می‌آید.

روش میانگین ساده از آنجا که به واقعیات تجاری و اهمیت نسبی هریک از اقلام تعرفه در ترکیب کالاهای وارداتی اساساً توجهی ندارد، روشی ساده و ابتدایی است که فقط تصویری عمومی از سطح کلی تعرفه‌های یک کشور بدست می‌دهد. درحالیکه در روش میانگین موزون سهم و اهمیت نسبی هریک از اقلام تعرفه در ترکیب تجارت کالایی یک کشور مدنظر قرار می‌گیرد و اثر آن در میانگین میزان تعرفه‌ها محاسبه می‌شود. از این رو، معیار دقیق تری برای ارزیابی موانع تعرفه‌ای در دسترسی به بازار یک کشور است.

در عین حال، باید خاطر نشان کرد که هریک از دو معیار مذکور محدودیت‌ها و تنگناهایی دارند که باید به هنگام استفاده از آن‌ها، در تفسیر نتایج حاصله مد نظر قرار گیرند و احتیاط‌های لازم بعمل آید.

میانگین میزان تعرفه‌ها در سال‌های ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳

وضع مقایسه‌ای میانگین ساده میزان تعرفه‌ها به تفکیک فصول نظام هماهنگ طبقه‌بندی کالاها (HS) در جدول (۱) ارائه شده است. همانگونه که از این جدول مشخص است، میانگین تعرفه‌ها در سال ۱۳۸۳ نسبت به سال ۱۳۸۲ در بسیاری از فصول کاهش و در برخی موارد افزایش یافته است. بیشترین کاهش میزان تعرفه بیشتر مربوط به بخش منسوجات و پوشاک است که در برخی از موارد حتی به حدود ۷۰ درصد نیز می‌رسد. به عنوان مثال، میانگین تعرفه‌ها در فصل ۶۰ مربوط به پارچه‌های کشفاف و قلاب بافی - از ۶۵ درصد در سال ۱۳۸۲ به ۲۰ درصد در سال ۱۳۸۳ تقلیل یافته است. بیشترین میزان افزایش مربوط به فصل ۹ - شامل چای، قهوه و ادویه - است که از حدود ۱۸ درصد در سال ۱۳۸۲ به ۳۰ درصد در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است. برای اطلاع از مجموع آثار تغییرات مذکور ناگزیر باید به محاسبه میزان میانگین ساده کلیه تعرفه‌ها در سطح تمامی فصول HS در دو سال مذکور پرداخت؛ نتیجه محاسبات صورت گرفته - انتهای جدول (۱) - نشان می‌دهد که میانگین ساده تعرفه‌ها در سال ۱۳۸۲ برابر با ۳۰/۸ درصد بوده که در سال ۱۳۸۳ با حدود ۸ درصد کاهش به ۲۲/۶ درصد تقلیل یافته است. بدیهی است همانطور که پیشتر گفته شد، میانگین ساده تعرفه‌ها یک معیار کلی است؛ بنابراین، برای تعیین اثر دقیق تر تغییرات تعرفه‌ها بر درآمدهای گمرکی دولت ناگزیر باید به سراغ محاسبه میزان میانگین موزون رفت. در محاسبه این میانگین، میزان و سهم نسبی هر یک از اقلام تعرفه‌ها (کالاهای) از مجموع واردات در یک سال معین محاسبه و در میزان تعرفه آن ضرب می‌شود. بدیهی است در این روش اثر نسبی اقلام با سهم بیشتر در واردات، میزان میانگین موزون کلی تعرفه‌ها بیشتر و اثر تعرفه‌های بدون واردات از نتیجه نهایی حذف می‌شود که به واقعیت نیز نزدیکتر است.

محاسبه میانگین موزون میزان تعرفه‌ها در سال ۱۳۸۲

بنا به تعریف برای محاسبه میزان میانگین موزون تعرفه‌ها در سال ۱۳۸۲، باید میزان واردات و سهم نسبی هریک از ۵۲۵۲ خط تعرفه محاسبه و در میزان تعرفه هر کالا ضرب شود؛ از آنجا که انجام این محاسبه به روش دستی بسیار وقت گیر است - به دلیل تعداد زیاد اقلام تعرفه‌ای - باید از روش‌های ماشینی استفاده کرد. بنابراین، در این مقاله میانگین موزون تعرفه‌ها فقط در سطح فصول نظام هماهنگ (HS) محاسبه شده است؛ در این جهت، سهم نسبی جمع واردات هر یک از فصول ۹۷ گانه نظام هماهنگ از کل واردات سال ۱۳۸۲ محاسبه و حاصل آن در میانگین ساده تعرفه‌های هر فصل ضرب شده است که سهم نسبی هر فصل از میزان میانگین موزون کل را نشان می‌دهد. در جدول (۲) خلاصه اطلاعات مربوط به ارزش واردات و میانگین ساده و موزون تعرفه‌ها در سطح فصول HS، در سال ۱۳۸۲، ارائه شده است. براساس محاسبات صورت گرفته در جدول (۲)، میانگین ساده میزان تعرفه‌ها برای کل خطوط تعرفه‌ای در سال ۱۳۸۲ برابر با ۳۰/۸۳ درصد میانگین موزون آن معادل ۱۸/۷۸ درصد است که نشان می‌دهد الگوی تجارت خارجی کشور در حجم عمده‌ای از تجارت، با تعرفه‌های پایین در حال شکل گیری است. این مطلب در مورد تمامی فصول نظام هماهنگ به استثناء چهار فصل آن صادق است. همچنین مبالغ حقوق گمرکی و سود بازرگانی دریافت شده از مجموع واردات صورت گرفته به تفکیک هریک از فصول HS در جدول شماره (۲) ارائه شده است که با توجه به ارزش واردات هریک از فصول نظام هماهنگ می‌توان میزان واقعی تعرفه اخذ شده را در سطح هریک از فصول HS محاسبه کرد که نتایج آن در ستون هشتم جدول (۲) منعکس شده است. مقایسه میزان واقعی تعرفه اخذ شده از هریک از فصول HS با میانگین میزان ساده تعرفه آن، نشان می‌دهد که میزان واقعی تعرفه‌ها حدود یک - چهارم میزان میانگین ساده آن است؛ البته این نسبت در بین فصول مختلف HS متغیر است. همچنین جدول (۲) نشان می‌دهد که میزان تعرفه واقعی و سراسری اخذ شده از مجموع واردات کشور در سال ۱۳۸۲، ۸/۱۸۴ درصد، حدود ۲/۷ برابر کوچکتر از میزان تعرفه سراسری بدست آمده از روش میانگین ساده است. به عبارت دیگر نسبت میزان تعرفه واقعی اخذ شده از مجموع واردات در سال ۱۳۸۲ به میزان میانگین ساده آن برابر با ۲۶/۵ درصد است که از رابطه زیر بدست آمده است:

$$\frac{\text{میانگین کل میزان تعرفه اخذ شده در سال ۱۳۸۲}}{\text{میانگین ساده میزان تعرفه در سال ۱۳۸۲}} = \frac{۸/۱۸۴}{۳۰/۸۳} = ۰/۲۶۵$$

این نسبت برای هریک از فصول ۹۷ گانه HS نیز محاسبه شده که نتایج آن در ستون نهم جدول شماره (۲) تحت عنوان «نسبت میزان محقق به میزان میانگین ساده» ارائه شده است. همانگونه که نتایج محاسبات درج شده در این ستون نشان می‌دهد نسبت‌های مذکور در هریک از فصول HS بسته به الگوی تجاری حاکم

جدول (۱) - وضع مقایسه ای میزان تعرفه‌ها در سال‌های ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳ بر حسب فصول نظام هماهنگ (HS)

عنوان فصل	شماره فصل HS	میانگین ساده نرخ تعرفه در سال ۱۳۸۲ (%)	میانگین ساده نرخ تعرفه در سال ۱۳۸۳ (%)
- حیوانات زنده	1	20.65	16
- گوشت و احشاء خوراکی	2	44.75	46.5
- ماهی‌ها و قشرداران، صدفداران و...	3	23.14	19.4
- شیر و محصولات لبنی، تخم‌پرندگان،...	4	38.89	30.1
- سایر محصولات حیوانی،...	5	32.88	29.2
- نباتات زنده و محصولات گلکاری	6	22.5	30.7
- سبزیجات، نباتات،...	7	22.3	22.8
- میوه‌های خوراکی،...	8	55.18	54.2
- قهوه، چای، ماته و ادویه	9	18.125	29.8
- غلات	10	17.69	19.4
- محصولات صنعت آرد سازی، مالت،...	11	27	29.5
- دانه و میوه‌های روغن‌دار،...	12	16	16.7
- انگیم‌ها، صمغ‌ها، رزین‌ها،...	13	8.3	7.9
- مواد قابل بافت،...	14	23	19.2
- چربی‌ها و روغن‌های حیوانی و نباتی	15	24.78	21.3
- فراورده‌های گوشت، ماهی یا قشرداران،...	16	49.4	37.4
- قند و شکر و شیرینی	17	44.3	35.7
- کاکائو و فراورده‌های آن	18	44	37.5
- فراورده‌های غلات، آرد، نشاسته،...	19	48.42	49.4
- فراورده‌ها از سبزیجات، میوه‌ها،...	20	58.4	55.4
- فراورده‌های خوراکی گوناگون	21	29.06	23.2
- نوشابه‌ها، آبگون‌های الکلی و سرکه	22	96.59	82.1
- آخال و تفاله صنایع خوراک‌سازی،...	23	10.56	8.9
- توتون و تنباکو و...	24	8.3	6

ادامه جدول (۱)

عنوان فصل	شماره فصل IIS	میانگین ساده نرخ تعرفه در سال ۱۳۸۲ (%)	میانگین ساده نرخ تعرفه در سال ۱۳۸۳ (%)
- نمک ، گوگرد، خاک و سنگ...	25	10	10.7
- سنگ فلز، جوش و خاکستر	26	5.7	4.4
- سوخت‌های معدنی، روغن‌های معدنی و...	27	6.16	10.4
- محصولات شیمیایی غیر آلی...	28	6.62	8.8
- محصولات شیمیایی آلی	29	5	10.6
- محصولات دارویی	30	47.6	33.6
- کودها	31	4	5.5
- عصاره‌های دباغی یا رنگرزی...	32	14.97	19.6
- روغن‌های اسانسی و شبه‌رزین‌ها...	33	34	28.5
- صابون ، مواد آلی...	34	19.3	29.6
- مواد آلومینوئید...	35	12.7	13.3
- باروت و مواد منفجره...	36	28.7	29
- محصولات عکاسی و سینماتوگرافی	37	14.4	14.6
- محصولات گوناگون صنایع شیمیایی	38	17.74	19
- مواد پلاستیکی و اشیاء ساخته شده از این مواد	39	16.7	13.9
- کائوچو و اشیاء ساخته شده از کائوچو	40	29.2	27.6
- پوست خام	41	50.53	39.8
- اشیاء ساخته شده از چرم ، مصنوعات...	42	62.5	61
- پوستهای نرم طبیعی و پوستهای نرم بدلی...	43	52.86	52.8
- چوب و اشیاء چوبی، زغال چوب	44	21.47	21.2
- چوب پنبه و اشیاء ساخته شده از چوب	45	6	5.7
- مننه	46	50	50
- مصنوعات حصیر بافی یا سید بافی	46	50	50
- خمیر چوب یا سایر مواد الیافی...	47	4.75	4.5
- کاغذ و مقوا، اشیاء ساخته شده از ...	48	20.15	18.8

ادامه جدول (۱)

عنوان فصل	شماره فصل HS	میانگین ساده نرخ تعرفه در سال ۱۳۸۲ (%)	میانگین ساده نرخ تعرفه در سال ۱۳۸۳ (%)
- کتاب، روزنامه، تصویر و سایر...	49	13.42	13.6
- ابریشم	50	54	31.5
- پشم، موی نرم...	51	27.63	16.8
- پنبه	52	45.73	19.5
- سایر الیاف نسجی نباتی...	53	14.14	9.3
- رشته‌های سنتتیک یا مصنوعی	54	43.18	18.9
- الیاف سنتتیک یا مصنوعی غیر یکسره	55	46.22	19.5
- اوات، نمد و پارچه‌های نباخته...	56	29.21	24.7
- فرش‌وسایر کفیوش‌ها از موادنسجی	57	60	50
- پارچه‌های تار و پود باف مخصوص...	58	59.02	26
- پارچه‌های نسجی آغشته...	59	20	15.9
- پارچه‌های کشاف یا قلاب بافی	60	65	20
- لباس و متفرعات لباس، کشاف یا...	61	90	50
- لباس و متفرعات لباس، غیر کشاف	62	90	50
- سایر اشیاء نسجی دوخته و ...	63	90.41	71.9
- کفش، گتر و اشیاء...	64	90	84.4
- کلاه و اجزاء کلاه...	65	87.72	50
- چتر بارانی...	66	58.57	47.8
- پرو پرنرم آماده...	67	90	70
- مصنوعات از سنگ، گچ، ...	68	18.12	16.8
- محصولات سرامیکی	69	51.89	57.6
- شیشه و مصنوعات شیشه‌ای	70	22.28	21.9
- مروارید طبیعی یا پرورده، ...	71	10.07	12.4
- چدن، آهن و فولاد	72	9.99	10.6

ادامه جدول (۱)

عنوان فصل	شماره فصل HS	میانگین ساده نرخ تعرفه در سال ۱۳۸۲ (%)	میانگین ساده نرخ تعرفه در سال ۱۳۸۳ (%)
- مصنوعات از چدن، آهن، ...	73	30.08	24.5
- مس و مصنوعات از مس	74	13.84	14.4
- نیکل و مصنوعات از نیکل	75	5.62	6.4
- آلومینیوم و مصنوعات از آلومینیوم	76	19.72	19.1
- برای احتیاجات اتی نظام هماهنگ در نظر گرفته شده است	77		
- سرب و مصنوعات از سرب	78	10.5	11
- روی و مصنوعات از روی	79	10.9	9.5
- قلع و مصنوعات از قلع	80	5.88	5.5
- سایر فلزات معمولی...	81	4.15	4
- ابزارها، ابزارآلات...	82	25.24	24.1
- مصنوعات گوناگون از فلزات معمولی	83	31.71	32.7
- راکتورهای هسته‌ای...	84	11.32	13.4
- ماشین‌آلات و دستگاههای برقی...	85	21.75	22.5
- لکوموتیوهای راه‌آهن...	86	9.21	8.1
- وسایل نقلیه زمینی	87	42.3	43
- وسایل نقلیه هوایی...	88	4.12	4
- کشتی‌ها، قایق‌ها و شناورها	89	14.45	12.6
- آلات و دستگاههای اپتیک...	90	10.19	12.8
- اشیاء صنعت ساعت‌سازی...	91	13.08	15.3
- آلات موسیقی، اجزاء و قطعات و...	92	15.23	13.1
- اسلحه و مهمات اجزاء و قطعات و...	93	20	20
- مبیل، مبیل‌های طبی - جراحی	94	49.17	40.9
- بازیچه، اسباب‌بازی	95	42.6	31.9
- مصنوعات گوناگون	96	32.75	31.3

ادامه جدول (۱)

عنوان فصل	شماره فصل HS	میانگین ساده نرخ تعرفه در سال ۱۳۸۲ (%)	میانگین ساده نرخ تعرفه در سال ۱۳۸۳ (%)
- اشیاء هنری اشیاء کلکسیون...	97	4	4
- قطعات منفصله ماشین آلات راهسازی ...	98	38.2	38.2
میانگین ساده میزان تعرفه ها - جمع فصول نظام هماهنگ		30.830	22.650

ماخذ: محاسبه شده بر مبنای داده های خام مندرج در:

گمرک، سالنامه آمار بازرگانی خارجی، سال های ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳.

تأثیر را از تعرفه کالاهایی می گیرد که بالاترین سهم از مجموع واردات کشور را دارند. بنابر این، در تحلیل میزان میانگین موزون تعرفه ها اطلاع از ترکیب تجارت کالایی و مهمترین اقلام وارداتی یک کشور اهمیت اساسی دارد. همانگونه که از جدول (۲) مشخص است، بیشترین ارزش واردات کشور در سال ۱۳۸۲ مربوط به فصل ۸۴ (انواع و اقسام ماشین آلات صنعتی و...) است که با ۶/۳ میلیارد دلار حدود یک چهارم از کل واردات کشور را به خود اختصاص داده است. همچنین فصل های ۸۴، ۸۷، ۷۲، ۸۵، ۲۷ و ۳۹ که ارزش واردات هریک از آنها بالاتر از یک میلیارد دلار است با مجموع ۱۶/۳ میلیارد دلار حدود ۶۰ درصد از ارزش کل واردات کشور در سال ۱۳۸۲ را به خود اختصاص داده اند. بنابر این، تعرفه های مربوط به اقلام این فصول بیشترین تأثیر را در میزان عمومی تعرفه ها از روش میانگین موزون داشته و میزان های واقعی اخذ شده از این فصول نیز نشان می دهد که الگوی واردات کشور در این بخش ها، پیرامون میزان های پایین تعرفه شکل گرفته که نسبت های متناظر آن (میزان های تعدیل) نیز این مطلب را تایید می کند.

برآورد اثر خالص درآمدی تغییرات میزان تعرفه ها بر درآمد گمرکی دولت در سال ۱۳۸۳

با توجه به تغییرات حاصله در جدول ملی تعرفه ها در سال ۱۳۸۳ و کاهش اغلب تعرفه ها در این سال نسبت به سال ۱۳۸۲، برآورد میزان درآمدهای گمرکی در سال ۱۳۸۳ با اعمال تعرفه های جدید

بر هر بخش متغیر است. کمترین نسبت برای فصل هایی که واردات در آن صورت گرفته با رقم ۶/۲ درصد مربوط به فصل ۳۰ (محصولات دارویی) است؛ این نشان می دهد که گرچه میزان میانگین ساده تعرفه در این فصل ۴۷/۶ درصد است اما میزان تعرفه واقعی اخذ شده از مجموع واردات این فصل فقط ۲/۹ درصد است که حاکی از تفاوت زیاد بین این دو است. به عبارت دیگر میزان تعرفه واقعی و اخذ شده از واردات این فصل فقط معادل ۶/۲ درصد از میزان میانگین ساده آن است. شایان ذکر است چهار فصل از مجموع فصول نظام هماهنگ دارای نسبت هایی بیشتر از یک هستند که به معنای بیشتر بودن میانگین میزان تعرفه اخذ شده در این فصول از میانگین ساده آن است؛ این فصول به ترتیب عبارت اند از فصل هشتم (میوه های خوراکی) با نسبت ۱/۰۴۶، فصل ۲۴ (توتون و تنباکو و محصولات دخانی) با نسبت ۱/۰۶۳۶، فصل ۷۱ (مروارید طبیعی یا پرورده و...) با نسبت ۱/۰۶۴ و فصل ۹۲ (آلات موسیقی، اجزاء و ادوات آن) با نسبت ۱/۰۵۵؛ از این میان فصل ۲۴ (توتون و تنباکو) با رقم ۱/۶۳۶، بالاترین نسبت (نرخ تعدیل) را دارد و نشان می دهد که میزان تعرفه واقعی اخذ شده از محصولات این فصل بطور میانگین ۶۳/۶ درصد بیشتر از میزان میانگین ساده آن است.

با توجه به اینکه میزان کل تعرفه ها در روش میانگین موزون اساساً متأثر از حجم و مقدار و ارزش واردات است، بدیهی است میزان سراسری بدست آمده از روش میانگین موزون بیشترین

جدول (۲) - خلاصه اطلاعات تلفیقی مربوط به نرخ های میانگین ساده ووزن تعرفه و برآورد درآمد گمرکی دولت به تفکیک هر فصل HS

عنوان فصل	ارزش واردات * (ریال)	ارزش واردات x (دلار)	حقوق گمرکی و سود سال ۱۳۸۲	میانگین نرخ های	نرخ تعرفه ضریب تعدیل	میانگین ساده نرخ تعرفه تعدیل	میانگین ساده نرخ تعرفه تعدیل	میانگین ساده نرخ تعرفه تعدیل	میانگین ساده نرخ تعرفه تعدیل	میانگین ساده نرخ تعرفه تعدیل
- حیوانات زنده	38,381,290,643.00	4,846,122.00	1,773,977,041.00	20.65	0.004	4.622	0.224	16	3.58	1,374,510,055.98
- گوشت و احشاء خوراکی	468,971,372,336.00	59,213,554.00	159,692,773,576.00	44.75	0.098	34.052	0.761	46.5	35.38	165,937,742,375.06
- ماهی ها و قتراران، صفداران و ...	272,290,160,483.00	34,380,077.00	18,911,009,073.00	23.14	0.029	6.945	0.300	19.4	5.82	15,854,519,274.68
- شیر و محصولات لبنی، نخودپرندگان...	672,684,937,519.00	84,934,967.00	86,660,389,372.00	38.89	0.122	12.888	0.331	30.1	9.97	67,073,224,996.07
- سایر محصولات حیوانی...	22,266,188,661.00	2,811,388.00	893,155,414.00	32.88	0.003	4.011	0.122	29.2	3.56	793,191,547.71
- نباتات زنده و محصولات گلکاری	11,718,308,883.00	1,479,586.00	898,313,314.00	22.5	0.001	7.666	0.341	30.7	10.46	1,225,698,610.66
- سریشات، نباتات...	30,291,659,872.00	3,824,705.00	2,298,071,701.00	22.3	0.003	7.586	0.340	22.8	7.76	2,349,597,972.32
- میوههای خوراکی...	741,469,239,399.00	93,619,850.00	427,868,288,822.00	55.18	0.191	57.705	1.046	54.2	56.68	420,269,323,199.57
- قهوه ، چای ، ماده و لایوه	68,340,668,037.00	8,628,868.00	6,109,960,542.00	18.125	0.006	8.940	0.493	29.8	14.70	10,045,617,884.23
- غلات	6213,915,407,338.00	784,585,270.00	190,541,482,951.00	17.69	0.514	3.066	0.173	19.4	3.36	208,960,133,931.57
- محصولات صنعت آرد	15,634,575,266.00	1,976,389.00	4,167,135,018.00	27	0.002	26.619	0.986	29.5	29.08	4,552,980,833.00
- سایر، مالت...	1,744,148,720,189.00	220,220,801.00	79,436,001,277.00	16	0.130	4.554	0.285	16.7	4.75	82,911,326,332.87
- دانه و میوههای روغن دار...										

جدول (۲) - خلاصه اطلاعات تلفیقی مربوط به نرخ های میانگین ساده ووزن تعرفه و برآورد درآمد گمرکی دولت به تفکیک هر فصل HS

ادامه جدول شماره (۲)													
عنوان فصل	سال ۱۳۸۳						سال ۱۳۸۲						
	میانگین حقوق گمرکی و سود	میانگین حقوق گمرکی و سود	نرخ تعرفه تبدیل	نرخ تعرفه ساده	میانگین ساده	میانگین ساده	میانگین	نرخ های	نرخ های	میانگین	حقوق گمرکی و سود	ارزش واردات * (ریال)	ارزش واردات x (دلار)
	بازرگانی قابل وصول برحسب نرخ	تعارف تبدیل شده*** (ریال)	نرخ تعرفه ساده	نرخ تعرفه (%)	میانگین ساده	فصل (%)	میانگین ساده	ضریب تبدیل	نرخ تبدیل شده	ساده	بازرگانی اخذ شده **		
سنگ، مگردد، خاک و سنگ...	30,812,441,721.42	461	10.7	0.431	4.310	0.031	10	28,796,674,506.00	668,179,281,030.00	84,366,066.00	25	84,366,066.00	25
سنگ فلز جوش و خاکستر	26,070,635,433.33	2.22	4.4	0.504	2.873	0.031	5.7	33,773,323,173.00	1,173,309,035,505.00	148,422,854.00	26	148,422,854.00	26
سوختهای معدنی، روشن های معدنی و... - محصولات شیمیایی	366,589,701,253.90	5.48	10.4	0.327	3.244	0.298	6.16	335,593,438,433.00	10,345,622,680,702.00	1,308,265,485.00	27	1,308,265,485.00	27
غیر الی... - محصولات شیمیایی الی	117,372,303,318.19	6.01	8.8	0.682	4.518	0.060	6.62	88,295,984,228.00	1,954,287,166,726.00	246,753,429.00	28	246,753,429.00	28
محصولات دارویی	410,407,345,360.36	6.80	10.6	0.641	3.206	0.141	5	193,588,370,433.00	6,037,584,988,564.00	762,321,353.00	29	762,321,353.00	29
گودها	80,899,130,124.71	2.09	33.6	0.062	2.939	0.862	47.6	114,607,101,010.00	3,873,259,665,961.00	489,047,952.00	30	489,047,952.00	30
حصارهای دایمی یا رنگری... - روشن های اساسی و شیرزین... - سایرین، مواد الی...	58,555,321,264.00	4.26	5.5	0.775	3.099	0.026	4	42,585,688,192.00	1,374,345,358,659.00	173,528,457.00	31	173,528,457.00	31
مواد الیومینید...	177,513,400,177.98	10.81	19.6	0.551	8.254	0.115	14.97	135,580,387,789.00	1,642,640,758,169.00	207,404,154.00	32	207,404,154.00	32
باروت و مواد منفجر...	49,383,546,606.88	16.66	28.5	0.384	19.873	0.047	34	58,913,704,724.00	296,454,455,331.00	37,431,128.00	33	37,431,128.00	33
	57,480,774,511.59	18.58	29.6	0.628	12.118	0.028	19.3	37,479,018,516.00	309,294,974,320.00	39,052,409.00	34	39,052,409.00	34
	26,513,718,449.21	11.71	13.3	0.881	11.186	0.013	12.7	25,317,610,850.00	226,324,416,866.00	28,376,309.00	35	28,376,309.00	35
	706,223,783.28	5.21	29	0.180	5.152	0.002	28.7	698,918,020.00	13,565,886,963.00	1,712,865.00	36	1,712,865.00	36

عنوان فصل	ادامه جدول شماره (۲)											
	سال ۱۳۸۳	سال ۱۳۸۲	تغییرات		نسبت		تغییرات		نسبت		ارزش واردات * (ریال)	
	میانگین حقوق گمرکی و سود	میانگین حقوق گمرکی و سود	نرخ تعریف شده** (٪)	نرخ تعریف شده** (٪)	میانگین ساده	میانگین ساده	نرخ تعریف شده** (٪)	نرخ تعریف شده** (٪)	میانگین ساده	میانگین ساده	ارزش واردات * (ریال)	ارزش واردات * (ریال)
محصولات عکاسی و سینما توریستی	36,053,178,991.26	35,539,299,827.00	6.54	0.037	14.6	0.448	6.448	0.037	14.4	551,488,490,375.00	69,632,377.00	37
محصولات گوناگون	194,571,789,602.82	181,668,607,766.00	5.42	0.285	19	0.285	5.063	0.298	17.74	3,588,117,469,671.00	453,045,084.00	38
صنایع شیمیایی	397,531,378,229.37	477,609,641,459.00	5.01	0.361	13.9	0.361	6.021	0.619	16.7	7,932,692,596,900.00	1,001,602,585.00	39
مواد پلاستیکی و انبیه ساخته شده از این مواد	424,037,084,776.93	448,618,944,764.00	17.52	0.635	27.6	0.635	18.531	0.330	29.2	2,420,882,948,947.00	305,667,016.00	40
کاتیون و انبیه ساخته شده از کاتیون	4,990,560,079.77	6,336,005,046.00	3.28	0.082	39.8	0.082	4.161	0.036	50.53	152,239,222,625.00	19,224,647.00	41
بوست حام	12,297,506,144.91	12,599,903,837.00	60.88	0.998	61	0.998	62.377	0.006	62.3	20,199,664,224.00	2,550,472.00	42
انبیه ساخته شده از چرم، مصنوعات...	0.00	0.00	0.00	0.000	52.8	0.000	0.000	0.000	52.86	0.00	0.00	43
بوستهای نرم طبیعی و بوستهای نرم بدلی...	154,878,066,104.91	156,850,569,777.00	8.14	0.384	21.2	0.384	8.247	0.191	21.47	1,901,864,526,217.00	240,134,396.00	44
چوب و انبیه چوبی، زغال چوب	173,831,068.40	182,980,072.00	3.45	0.604	5.7	0.604	3.627	0.000	6	5,045,628,552.00	637,075.00	45
ساخته شده از چوب انبیه	1,887,996,466.00	1,887,996,466.00	4.772	0.954	50	0.954	4.7719	0.001	50	3,956,468,198.00	499,552.00	46
مصنوعات حصیر بافی یا سید بافی	7,711,609,235.68	8,140,031,971.00	2.20	0.488	4.5	0.488	2.318	0.008	4.75	351,171,297,400.00	44,339,807.00	47
خمیر چوب یا سایر مواد البافی...	20,166,887,150.02	215,612,381,796.00	5.43	0.289	18.8	0.289	5.815	0.349	20.15	3,708,029,740,952.00	468,185,617.00	48
کاغذ و مقوا انبیه ساخته شده از ...												

ادامه جدول شماره (۲)											
عنوان فصل	شماره فصل HIS	ارزش واردات x	ارزش واردات * (ریال)	سال ۱۳۸۲		سال ۱۳۸۳		میانگین ساده	نرخ تعریف شده (٪)	میانگین ساده (٪)	نرخ تعریف شده (٪)
				حقوق گمرکی و سود	میانگین ساده	میانگین ساده	نرخ تعریف شده				
	(دلار)			بازگانی اخذ شده **	تعدیل شده	واقعی اخذ	ضریب تعدیل	میانگین ساده	نرخ تعریف شده (٪)	میانگین ساده	نرخ تعریف شده (٪)
				نرخ	برحسب سهم	شده از هر	محقق به نرخ	میانگین ساده	فصل (٪)	میانگین ساده	نرخ تعریف شده (٪)
				(ریال)							
کتاب، روزنامه، تصویر و سایر...	49	24,121,902.00	191,045,444,115.00	9,549,451,628.00	0.012	4.999	0.372	13.6	5.07	9,677,536,672.19	5.07
ایرشیم	50	847,654.00	6,713,421,726.00	3,116,327,113.00	0.002	46.419	0.860	31.5	27.08	1,817,857,482.58	27.08
پشم، موی نرم...	51	29,246,232.00	231,630,120,806.00	7,426,063,586.00	0.030	3.206	0.116	16.8	1.95	4,513,304,677.70	1.95
پنبه	52	13,487,630.00	106,822,046,065.00	22,797,495,409.00	0.023	21.342	0.467	19.5	9.10	9,721,214,967.76	9.10
سایر الیاف نسجی	53	42,083,360.00	333,300,178,921.00	34,153,600,068.00	0.022	10.247	0.725	9.3	6.74	22,463,117,442.18	6.74
بافتی... رشته‌های سنتتیک یا مصنوعی	54	118,064,001.00	935,066,987,194.00	265,648,090,221.00	0.189	28.410	0.658	18.9	12.43	116,274,870,430.22	12.43
الیاف سنتتیک یا مصنوعی غیر یکسره	55	251,652,814.00	1,993,090,265,049.00	147,328,431,133.00	0.431	7.392	0.160	19.5	3.12	62,157,170,209.73	3.12
اوات، نمد و پارچه‌های نیافته...	56	27,480,748.00	217,647,611,757.00	42,623,222,512.00	0.030	19.584	0.670	24.7	16.56	36,042,231,976.94	16.56
فروش سایر کتپوش‌ها از مواد نسجی	57	4,617,957.00	36,574,211,242.00	4,287,013,569.00	0.010	11.721	0.195	3.0	9.77	3,572,511,307.53	9.77
پارچه‌های تار و پود	58	8,784,164.00	69,570,597,945.00	20,725,358,047.00	0.019	29.790	0.505	26	13.12	9,130,113,677.09	13.12
الیاف مخصوص...	59	105,904,250.00	838,761,536,481.00	87,232,300,663.00	0.078	10.400	0.520	15.9	8.27	69,349,679,027.09	8.27
پارچه‌های نسجی	60	1,389,558.00	11,005,313,814.00	6,786,075,974.00	0.003	61.662	0.949	2.0	18.97	2,088,023,376.62	18.97
آغشته...											
پارچه‌های کشیاف یا قلاب بافی											

ادامه جدول شماره (۳)

سال ۱۳۸۳

سال ۱۳۸۲

عنوان فصل	میانگین حقوق گمرکی و سود	نرخ تعرفه تبدیل	نرخ تعرفه ساده	میانگین ساده	میانگین ساده	نرخ تعرفه	نرخ های	نرخ	میانگین	سود	حقوق گمرکی و سود	ارزش واردات * (ریال)	ارزش واردات x	SHI
	میانگین قابل وصول و محاسب نرخ	نرخ تعرفه تبدیل	نرخ تعرفه ساده	میانگین ساده	میانگین ساده	میانگین ساده	نرخ	نرخ	نرخ	نرخ	میانگین ساده	ارزش واردات * (ریال)	ارزش واردات x	SHI
	میانگین ساده	نرخ تعرفه	میانگین ساده	میانگین ساده	میانگین ساده	میانگین ساده	نرخ	نرخ	نرخ	نرخ	میانگین ساده	ارزش واردات * (ریال)	ارزش واردات x	SHI
	میانگین ساده	نرخ تعرفه	میانگین ساده	میانگین ساده	میانگین ساده	میانگین ساده	نرخ	نرخ	نرخ	نرخ	میانگین ساده	ارزش واردات * (ریال)	ارزش واردات x	SHI
لباس و متفرقات	3,452,578,492.22	45.80	50	0.916	82.432	0.003	90	6,214,641,286.00	7,539,093,900.00	951,910.00	61	لباس، کتیاف و ...	951,910.00	61
لباس، کتیاف و ...	6,396,437,537.22	39.09	50	0.782	70.370	0.007	90	11,513,587,567.00	16,361,593,315.00	2,065,859.00	62	لباس و متفرقات	2,065,859.00	62
لباس و متفرقات	7,768,207,397.03	49.87	71.9	0.694	62.712	0.007	90.41	9,768,061,624.00	15,576,133,566.00	1,966,680.00	63	لباس، غیر کتیاف	1,966,680.00	63
لباس، غیر کتیاف	12,241,009,388.91	62.36	84.4	0.739	66.501	0.008	90	13,053,209,064.00	19,628,691,185.00	2,478,391.00	64	سایر اشیاء نسجی	2,478,391.00	64
سایر اشیاء نسجی	3,366,731,439.19	25.91	50	0.518	45.450	0.008	87.72	9,415,393,672.00	20,715,920,699.00	2,615,646.00	65	دوخته و ...	2,615,646.00	65
دوخته و ...	1,052,427,044.46	46.92	47.8	0.982	57.493	0.001	58.57	1,289,553,389.00	2,242,986,669.00	283,207.00	66	کنش، گتر و اشیاء...	283,207.00	66
کنش، گتر و اشیاء...	8,932,496,832.00	64.73	70	0.925	83.220	0.006	90	11,484,638,784.00	13,800,372,629.00	1,742,473.00	67	کلاه و اجزاء کلاه...	1,742,473.00	67
کلاه و اجزاء کلاه...	34,397,429,610.33	12.37	16.8	0.736	13.344	0.024	18.12	37,100,084,794.00	278,037,900,111.00	35,105,784.00	68	چتر پارانی...	35,105,784.00	68
چتر پارانی...	158,046,158,861.96	32.81	57.6	0.570	29.553	0.117	51.89	142,378,735,822.00	481,769,078,775.00	60,824,423.00	69	پرو پرزوم آماده...	60,824,423.00	69
پرو پرزوم آماده...	188,297,754,873.46	18.65	21.9	0.852	18.972	0.105	22.28	191,565,021,853.00	1,009,722,897,045.00	127,490,308.00	70	مصنوعات از سنگ، گچ...	127,490,308.00	70
مصنوعات از سنگ، گچ...	6,471,414,968.02	13.19	12.4	1.064	10.710	0.002	10.07	5,255,415,220.00	49,071,383,283.00	6,195,884.00	71	مصنوعات	6,195,884.00	71
مصنوعات	1,603,057,256,421.56	7.30	10.6	0.689	6.878	1.026	9.99	1,510,805,848,269.00	21,964,929,373,293.00	2,773,349,643.00	72	شیشه و مصنوعات شیشه‌ای	2,773,349,643.00	72
شیشه و مصنوعات شیشه‌ای														
مرورید طبیعی یا پرزومه ...														
چدن، آهن و فولاد														

ادامه جدول شماره (۲)												
عنوان فصل	سال ۱۳۸۳						سال ۱۳۸۲					
	میانگین حقوق گمرکی و سود	میانگین حقوق گمرکی و سود	میانگین ساده	میانگین ساده	میانگین ساده	میانگین ساده	میانگین ساده	میانگین ساده	میانگین ساده	میانگین ساده	میانگین ساده	میانگین ساده
	میانگین حقوق گمرکی و سود	میانگین حقوق گمرکی و سود	نسبت نرخ	تعدیل شده واقعی	نرخ تعریف	نرخ تعریف	نرخ تعریف	نرخ تعریف	نرخ تعریف	نرخ تعریف	نرخ تعریف	نرخ تعریف
	بازرگانی قابل وصول برحسب نرخ	بازرگانی قابل وصول برحسب نرخ	بازرگانی اخذ شده **	بازرگانی اخذ شده **	بازرگانی اخذ شده **	بازرگانی اخذ شده **	بازرگانی اخذ شده **	بازرگانی اخذ شده **	بازرگانی اخذ شده **	بازرگانی اخذ شده **	بازرگانی اخذ شده **	بازرگانی اخذ شده **
	تعارف تعدیل شده*** (ریال)	تعارف تعدیل شده*** (ریال)	تعارف تعدیل شده*** (ریال)	تعارف تعدیل شده*** (ریال)	تعارف تعدیل شده*** (ریال)	تعارف تعدیل شده*** (ریال)	تعارف تعدیل شده*** (ریال)	تعارف تعدیل شده*** (ریال)	تعارف تعدیل شده*** (ریال)	تعارف تعدیل شده*** (ریال)	تعارف تعدیل شده*** (ریال)	تعارف تعدیل شده*** (ریال)
مصنوعات از چین	673,749,218,770.73	1259	245	0.514	15464	0.752	30.08	827,199,034,703.00	5,349,351,630,245.00	675,423,217.00	73	مصرفات از چین
آهن...												
مس و مصنوعات از مس	56,824,188,385.32	546	144	0.379	5248	0.067	13.84	54,614,358,837.00	1,040,608,708,950.00	131,389,993.00	74	مصنوعات از مس
نیکل و مصنوعات از نیکل	4,375,061,769.11	439	64	0.717	4027	0.003	5.62	3,841,851,116.00	95,407,091,973.00	12,046,333.00	75	نیکل و مصنوعات از نیکل
تیتانیوم و مصنوعات تیتانیوم	172,182,714,916.58	959	191	0.502	9898	0.166	19.72	177,771,892,050.00	1,785,998,941,377.00	226,767,532.00	76	تیتانیوم و مصنوعات تیتانیوم
از آلومینیوم برای احتیاجات آبی		0.00		0.000	0.000	0.000					77	از آلومینیوم برای احتیاجات آبی
نظام هماهنگ در نظر سرب و مصنوعات از سرب	1,074,123,163.14	632	11	0.574	6028	0.001	10.5	1,025,299,383.00	17,008,704,453.00	2,147,563.00	78	سرب
روی و مصنوعات از روی	7,200,867,272.80	932	95	0.981	10695	0.004	10.9	8,262,047,713.00	77,252,334,422.00	9,754,087.00	79	روی
قلع و مصنوعات از قلع	1,960,123,909.18	329	55	0.598	3518	0.002	5.88	2,095,550,652.00	59,563,626,506.00	7,520,666.00	80	قلع و مصنوعات از قلع
سایر فلزات معمولی...	1,278,517,834.22	284	4	0.709	2943	0.001	4.15	1,326,462,253.00	45,075,912,472.00	5,691,399.00	81	سایر فلزات معمولی...
ابزارها، ابزار آلات...	140,600,982,977.56	1481	241	0.614	15508	0.112	25.24	147,251,817,837.00	949,538,676,394.00	119,891,227.00	82	ابزارها، ابزار آلات...
مصنوعات گوناگون از فلزات معمولی	96,330,133,051.06	2029	327	0.614	19481	0.071	31.71	93,607,661,133.00	480,513,425,793.00	60,670,897.00	83	مصنوعات گوناگون از فلزات معمولی
راکتورهای هسته‌ای...	4,500,591,019,393.30	900	134	0.671	7599	2.648	11.32	3,801,991,816,383.00	50,034,199,271,235.00	6,317,449,418.00	84	راکتورهای هسته‌ای...

ادامه جدول شماره (۳)

سال ۱۳۸۳

سال ۱۳۸۲

عنوان فصل	SH	ارزش واردات ×	ارزش واردات * (ریال)	حقوق گمرکی و سود	میانگین	نرخ های	نرخ تعارف	ضرب تعدیل	میانگین ساده	نرخ تعارف تعدیل	نرخ تعارف ساده	میانگین ساده	نرخ تعارف تعدیل	میانگین ساده	نرخ تعارف ساده	میانگین ساده	نرخ تعارف ساده	میانگین ساده	نرخ تعارف ساده
ماشین آلات و دستگاههای برقی...	85	2,084,256,322.00	16,507,309,983,208.00	2,350,408,517,645.00	21.75	1.679	14.239	0.655	22.5	14.78	2.54	8.1	0.313	22.5	14.78	2.54	8.1	0.313	22.5
لگوموتوهای راهبر...	86	150,803,602.00	1,194,364,544,426.00	34,452,104,390.00	9.21	0.051	2.885	0.051	8.1	2.54	2.54	8.1	0.313	8.1	2.54	8.1	0.313	8.1	0.313
وسایل نقلیه زمینی	87	2,870,905,969.00	22,737,575,346,350.00	2,470,146,754,069.00	42.3	4.497	10.864	0.257	43	11.04	11.04	43	0.257	43	11.04	11.04	43	0.257	43
وسایل نقلیه هوایی...	88	195,904,319.00	1,551,562,138,796.00	12,133,153,694.00	4.12	0.030	0.782	0.190	4	0.76	0.76	4	0.190	4	0.76	0.76	4	0.190	4
کشتی ها ، قایق ها و شناورها	89	874,074,994.00	6,922,673,950,327.00	87,572,202,126.00	14.45	0.468	1.265	0.088	12.6	1.10	1.10	12.6	0.088	12.6	1.10	1.10	12.6	0.088	12.6
آلات و دستگاههای آبتیک...	90	638,623,730.00	5,057,900,129,108.00	298,065,489,044.00	10.19	0.241	5.893	0.578	12.8	7.40	7.40	12.8	0.578	12.8	7.40	7.40	12.8	0.578	12.8
انجمن صنعت ساعتسازی...	91	44,445,694.00	352,009,852,808.00	14,009,320,317.00	13.08	0.022	3.980	0.304	15.3	4.66	4.66	15.3	0.304	15.3	4.66	4.66	15.3	0.304	15.3
آلات موسیقی، اجزاء و قطعات و...	92	10,186,738.00	80,678,899,684.00	12,960,952,043.00	15.23	0.006	16.065	1.055	13.1	13.82	13.82	13.1	1.055	13.1	13.82	13.82	13.1	1.055	13.1
اسلحه و مهمات اجزاء و قطعات و...	93	122,896,899.00	973,343,421,419.00	18,045,106,236.00	20	0.091	1.854	0.093	20	1.85	1.85	20	0.093	20	1.85	1.85	20	0.093	20
سینما، مبله های طبی - جراحی	94	23,451,123.00	185,732,562,694.00	59,831,739,540.00	49.17	0.043	32.214	0.655	40.9	26.80	26.80	40.9	0.655	40.9	26.80	26.80	40.9	0.655	40.9
بازیچه ، اسباب بازی	95	17,302,008.00	137,031,933,080.00	30,114,216,454.00	42.6	0.027	21.976	0.516	31.9	16.46	16.46	31.9	0.516	31.9	16.46	16.46	31.9	0.516	31.9
مصنوعات گوناگون	96	37,136,073.00	294,276,162,852.00	52,832,233,803.00	32.75	0.045	17.953	0.548	31.3	17.16	17.16	31.3	0.548	31.3	17.16	17.16	31.3	0.548	31.3

ادامه جدول شماره (۲)										
سال ۱۳۸۳					سال ۱۳۸۲					عنوان فصل
میانگین حقوق گمرکی و سود	میانگین حقوق گمرکی و سود	میانگین ساده	میانگین	نرخ های	نرخ های	میانگین	سود	حقوق گمرکی و سود	ارزش واردات * (ریال)	ارزش واردات x
بازرگانی قابل وصول برحسب نرخ	بازرگانی قابل وصول برحسب نرخ	تعدیل شده واقعی اخذ (نسبت نرخ)	تعدیل شده برحسب سهم	تعدیل شده	تعدیل شده	نرخ	بازرگانی اخذ شده **	(ریال)	(دلار)	SH فصل ۲۰۱۳
تعارف تعدیل شده **** (ریال)	تعارف تعدیل شده (ریال)	تعارف ساده (%)	میانگین ساده (%)	فصل (%)	از واردات	نرخ (%)	نرخ	نرخ	نرخ	نرخ
0.085	483,703,224.00	1.00	0.251	1.003	0.001	4	483,703,224.00	48,205,077,358.00	6,086,501.00	97
18,237,330,726,781.60	22,650	0.38	0.265	22.65	2959.675	4	17,504,643,091,158.00	213,896,116,448,241.00	27,007,085,520.00	جمع کل تفصیل نظام هماهنگ
					30.830					
					18.786					
					8.184					

*- گمرک، سالنامه آمار بازرگانی خارجی، ۱۳۸۲.
 **- گمرک، آمار درآمدهای گمرکی دولت، ۱۳۸۲.
 ***- ارقام مندرج در این ستون از ضرب نرخهای میانگین تعرفه در سال ۱۳۸۳ در ضریب تعدیل نرخهای تعرفه سال ۱۳۸۲ بدست آمده است.
 ****- در برآورد حقوق گمرکی و سود بازرگانی قابل وصول در سال ۱۳۸۳ میزان واردات عینا معادل واردات تحقق یافته در سال ۱۳۸۲ فرض شده است.

و به فرض ثبات حجم و ارزش واردات کشور در حد سال ۱۳۸۲ می‌تواند آثار ناشی از تغییرات تعرفه‌ای و نتیجه حاصل از آن را به خوبی نشان دهد. شایان ذکر است که چون برآورد صحیح و دقیق این آثار مستلزم انجام محاسبات مربوطه در سطح کلیه اقلام تعرفه به روش ماشینی است. در این مقاله محاسبات فقط در سطح فصول ۹۷ گانه نظام هماهنگ (HS) و با استفاده از میزان میانگین ساده هر فصل صورت گرفته است که نتایج محاسبات در جدول تلفیقی (۲) ارائه شده است.

میانگین موزون تعرفه در سال ۱۳۸۳ را محاسبه کرد که مستلزم داشتن آمار واردات در سال ۱۳۸۳ است. همانگونه که ذکر شد، برای بررسی اثر خالص درآمدی تغییرات تعرفه‌ها در سال ۱۳۸۳ باید حجم و ارزش واردات را نسبت به سال پایه (۱۳۸۲) ثابت گرفت و تغییرات درآمدی حاصل از کاهش (افزایش) نرخ‌ها را محاسبه کرد؛ این محاسبات در جدول (۲) در ستون مربوط به محاسبات سال ۱۳۸۳ صورت گرفته است. در این ستون، آمار و میزان ارزش واردات هر فصل عیناً معادل آمار قطعی

واردات سال ۱۳۸۲ در نظر گرفته شده است. اما برای برآورد درآمد گمرکی قابل وصول از هر فصل (حقوق گمرکی + سود بازرگانی)، میزان‌های جدید میانگین ساده تعرفه مدنظر قرار گرفته است؛ برای تقریب هرچه بیشتر به واقعیت، نسبت میزان‌های واقعی اخذ شده به میزان میانگین ساده محاسبه شده در سال ۱۳۸۲ نیز به عنوان ضریب تعدیل در نظر گرفته و عیناً در میزان میانگین ساده سال ۱۳۸۳ ضرب شد؛ حاصل این محاسبات با عنوان «میزان تعرفه تعدیل یافته» در ستون یازدهم جدول (۲) ارائه شده است. میزان تعرفه تعدیل یافته در واقع میزان شبیه‌سازی شده میزان میانگین موزون برای سال ۱۳۸۳ است که بر مبنای نسبت میزان‌های واقعی تعرفه اخذ شده در سال ۱۳۸۲ از میزان میانگین ساده همان سال تعدیل شده و نتایج آن به سال ۱۳۸۳ نیز ترمیم داده شده است. نتایج این محاسبات در ستون آخر جدول (۲) ارائه و میزان درآمدهای گمرکی به تفکیک هر فصل برآورد شده است. همانطور که در این ستون مشاهده می‌شود بر اساس محاسبات مذکور مجموع درآمد گمرکی قابل وصول در سال ۱۳۸۳ معادل ۱۸۲۳۷/۳ میلیارد ریال برآورد شده که در مقایسه با درآمد مشابه سال ۱۳۸۲ -۷۳۲/۶ میلیارد ریال) داشته است. به عبارت دیگر به رغم کاهش میزان میانگین ساده تعرفه‌ها در سال ۱۳۸۳ از ۳۰/۸ به ۲۲/۶۵ درصد و به فرض ثبات تمامی عوامل دیگر، درآمدهای گمرکی حدود چهار درصد افزایش داشته است که ناشی از افزایش میزان تعرفه‌ها در فصولی است که حجم بیشتری از واردات کشور را به خود اختصاص می‌دهند. به عبارت دیگر گرچه میزان تعرفه بسیاری از فصل‌ها در سال ۱۳۸۳ نسبت به سال ۱۳۸۲ کاهش یافته اما افزایش میزان تعرفه برخی از فصول که بخش قابل توجهی از واردات کشور را در برمی‌گیرند آن قدر بوده است که نه تنها اثر کاهش درآمدی را جبران کرده بلکه مجموع درآمدهای گمرکی را نیز به میزان چهار درصد افزایش داده است. برای درک بهتر این آثار باید ترکیب واردات مهم کشور را در بالاترین مقادیر ارزش خود در بین فصول HS

تغییرات در میزان تعرفه، به دلیل آثار قیمتی آن و انتقال این آثار به تابع تقاضا، در نهایت موجب تغییر در حجم واردات می‌شود. از این رو، فرض ثبات ارزش واردات برای تعیین آثار نهایی تغییر الگوی رژیم تعرفه‌ای بر رژیم تجاری کشور و تعیین اثر خالص تغییرات میزان تعرفه‌ها، فرضی ضروری است. هرچند که ممکن است چندان صحیح نباشد. به عبارت دیگر هرگونه تغییرات در تعرفه‌ها واجد دو اثر بر درآمدهای گمرکی دولت است. اثر اول که اثر درآمدی نامیده می‌شود میزان تغییرات در درآمدهای گمرکی دولت را بر اثر اعمال تعرفه‌های جدید و با فرض ثبات در حجم واردات اندازه‌گیری می‌کند؛ اثر دوم که اثر قیمتی نامیده می‌شود میزان تغییر در درآمدهای گمرکی دولت را بر مبنای تغییر در حجم واردات - که ناشی از تغییر قیمت کالاها بر اثر اعمال تعرفه‌های جدید است - اندازه‌گیری می‌کند. شایان ذکر است که این دو اثر با یکدیگر هم جهت نیستند و میزان تاثیر آن بستگی به مقدار تغییرات میزان تعرفه‌ها و کشش‌های قیمتی تقاضا برای کالاهای وارداتی دارد. بدیهی است اثر واقعی و نهایی ناشی از تغییرات میزان تعرفه‌ها برآیندی از مجموع آثار درآمدی و قیمتی خواهد بود که خود را در ترکیب الگوی جدید وارداتی کشور نشان خواهد داد. بررسی حاضر فقط محدود به اندازه‌گیری آثار خالص درآمدی ناشی از تغییر میزان تعرفه‌ها آن هم در حد فصول HS است. بنابراین، در تفسیر نتایج باید به این مهم توجه داشت و نهایت دقت و احتیاط را به عمل آورد.

همانگونه که جدول (۱) نشان می‌دهد، میانگین ساده میزان تعرفه‌ها در سال ۱۳۸۳ نسبت به سال ۱۳۸۲ تغییراتی داشته است؛ در مجموع میزان میانگین ساده کل تعرفه‌ها از ۳۰/۸۳ درصد در سال ۱۳۸۲ به ۲۲/۶۵ درصد در سال ۱۳۸۳ کاهش یافته است. بدیهی است این کاهش به معنای آن نیست که لزوماً میزان همه اقلام تعرفه دستخوش کاهش شده است؛ ممکن است میزان برخی از اقلام تعرفه افزایش نیز داشته باشد. برای دانستن اثر واقعی و نهایی این تغییرات ناگزیر باید

مد نظر قرار داد. زیرا درآمدهای گمرکی قابل وصول بر حسب اهمیت وزنی هر یک از فصول مذکور در ترکیب واردات عمدتاً متأثر از میزان تغییرات تعرفه‌های این فصول است.

همانطور که از جدول تلفیقی (۲) قابل استخراج است، میزان تعرفه‌های شش فصل اولی که بالاترین درآمدهای گمرکی را از بین فصول HS به خود اختصاص داده‌اند و جمع واردات آن نیز حدود ۶۰ درصد کل واردات را در بر می‌گیرد به ترتیب عبارت‌اند از فصل‌های شماره ۸۴، ۸۷، ۷۲، ۳۹ و ۲۷؛ به جز فصل ۳۹ که تعرفه آن کاهش یافته در سایر موارد میانگین تعرفه‌های فصل همگی افزایش یافته‌اند. همچنین با احتساب مجموع درآمد گمرکی قابل وصول در سال ۱۳۸۳ و تقسیم آن بر ارزش مجموع واردات این سال، میانگین تعرفه قابل وصول برای کلیه اقلام تعرفه بدست می‌آید که این برابر با ۸/۵ درصد است. میزان مشابه این شاخص در سال ۱۳۸۲ معادل ۸/۱۸۴ درصد بوده است (ر.ک. به: میزان محاسبه شده برای جمع فصول در جدول ۲).

بنابر این با توجه به توضیحات و محاسبات فوق اثر خالص درآمدی تغییرات تعرفه‌ای در سال ۱۳۸۳ مثبت بوده و به رغم کاهش میانگین ساده میزان تعرفه‌ها از ۳۰/۸ درصد به ۲۲/۶ درصد، درآمدهای گمرکی دولت در سال ۱۳۸۳ افزایش نیز داشته است.

در پایان دوباره متذکر می‌شود محاسبات و شاخص‌های مذکور فقط در سطح فصول HS صورت گرفته است؛ بنابراین باید نتایج آن را به عنوان معیار و ضابطه‌ای کلی در نظر گرفت و از تعمیم نتایج به سطح خرد و در حد اقلام تعرفه‌ای خودداری کرد.

جمع بندی و نتیجه گیری

۱- از منظر یکی از شاخص‌های کمی دسترسی به بازار، میزان عمومی تعرفه‌ها در ایران در مقایسه با بسیاری از کشورهای در حال توسعه هم سطح خود نسبتاً پایین است. میانگین ساده تعرفه‌ها در سال ۱۳۸۳ برابر با ۲۲/۶ درصد و میانگین موزون آن در سال ۱۳۸۲ حدود هشت درصد است که حاکی از کاهش قابل ملاحظه موانع تعرفه‌ای نسبت به چندین سال قبل است.

۲- به رغم کاهش میانگین ساده تعرفه‌ها از ۳۰/۸ درصد به ۲۲/۶ درصد در سال ۱۳۸۳، میزان میانگین موزون در دوره مذکور تقریباً یکسان برآورد شده است؛

۳- پایین بودن میزان میانگین موزون تعرفه‌ها در حد یک سوم میزان‌های میانگین ساده حاکی از شکل‌گیری حجم عمده تجارت کشور حول تعرفه‌هاست. به عبارت دیگر بخش اعظم کالاهای وارداتی و حجم مهمی از واردات کشور دارای تعرفه‌های کمتر از ۱۰ درصد است که نشان دهنده درجه مناسب باز بودن تجارت ایران و رژیم تعرفه‌ای کشور است.

۴- عدم کاهش حجم درآمدهای گمرکی برآورد شده برای سال ۱۳۸۳ و حتی افزایش نسبی آن به رغم کاهش میزان میانگین ساده تعرفه‌ها در سال ۱۳۸۳ به حدود دو سوم میزان مذکور در سال ۱۳۸۲ می‌تواند تا حدی نشانگر جهت مناسب اصلاحات تعرفه‌ای به عمل آمده باشد. به این معنا که از تعداد اقلام کالاهایی که دارای تعرفه‌های بالا و

در عین حال خنثی و بلا اثر در رژیم وارداتی کشور بوده‌اند کم شده و اصلاحات تعرفه‌ای به عمل آمده معطوف به کاهش میزان تعرفه‌های این قبیل کالاها بوده است؛ در نتیجه، میزان میانگین ساده تعرفه‌ها در حدود یک سوم کاهش یافته بدون آنکه در میزان میانگین موزون تغییر معناداری پدید آید. البته از این تغییرات نمی‌توان لزوماً جهت‌گیری صحیح الگوهای حمایتی را نیز استنتاج کرد؛ چنین نتیجه‌گیری مستلزم سایر بررسی‌های تکمیلی و موردی است.

۵- تحولات مذکور و تقلیل میزان تعرفه‌ها در حالی رخ داده که همزمان اصلاحات اساسی در رژیم تجاری کشور و کاهش و برچیدن موانع غیر تعرفه‌ای نیز در جریان بوده است؛ در این زمینه نیز طی چند ساله اخیر اقدامات مهمی از قبیل اجرای قانون تجمیع عوارض، حذف ممنوعیت‌های غیرشرعی ورود کالاها، حذف شرایط ورود از کتاب «مقررات صادرات و واردات» کشور، یکسان‌سازی نرخ ارز، حذف پیمان سپاری ارزی برای صادرات کالا و خدمات، خصوصی‌سازی و کاهش تصدی‌گری‌های دولتی در عرصه اقتصاد و تجارت، اصلاح قانون سرمایه‌گذاری خارجی، شفاف‌سازی رژیم تجاری کشور و... صورت گرفته است که هر یک گامی مهم در مسیر آزادسازی‌های تجاری به شمار می‌رود. با توجه به اقدامات صورت گرفته و تحولات ایجاد شده از یک طرف و پایین بودن میزان عمومی تعرفه‌ها در رژیم کنونی نظام تعرفه‌ای کشور از طرف دیگر، اکنون به نظر می‌رسد زمان آن فرا رسیده است تا اصلاحات بعدی در رژیم تجاری را به سمت تنظیم سیاست‌های تجاری مناسب در راستای حمایت‌های مجاز از بخش‌های آسیب‌پذیر و ایجاد مزیت‌های رقابتی برای صنایع و بنگاه‌های داخلی سازماندهی کرد؛

۶- با توجه به مجموعه اقدامات اصلاحی صورت پذیرفته و فراهم شدن سیمایی قابل قبول و مناسب از رژیم تجاری کشور، اکنون در آستانه عضویت در سازمان جهانی تجارت بیش از آنکه نگران عدم تطابق مختصات رژیم تجاری کشور با معیارها و ضوابط نظام تجاری چندجانبه باشیم باید نگران کیفیت و میزان سودمندی تعامل مذکور برای اقتصاد ملی بود؛ ضرورت دارد از این پس اصلی‌ترین تلاش‌ها به ایجاد ظرفیت‌های نهادی، حقوقی، قانونی و انسانی معطوف شود که لازمه تعامل سودمند با نظام تجاری چندجانبه است.

منابع:

- ۱- موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، مقررات صادرات و واردات سال ۱۳۸۲، فروردین ۱۳۸۲.
- ۲- موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی - بخش واردات - مقررات صادرات و واردات سال ۱۳۸۳، فروردین ۱۳۸۳.
- ۳- گمرک، سالنامه آمار بازرگانی خارجی، سال ۱۳۸۳.
- ۴- گمرک، آمار درآمد گمرکات کشور، سال‌های ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳.